

1853 1878—1880 1890

BORINAGE

Gezicht op de Marcassemine, met daarachter de berg steenafval uit de mijn

Treinkaartje Mons-Brussel

Signatures des Agents nouveaux
depuis 1870

<p><i>Francy</i> appelé à la Direction de l'Industrie à Mons le 15 juillet 1871.</p>	<p><i>J. de G.</i> appelé à la Direction de l'Industrie à Mons le 15 juillet 1871.</p>
<p><i>Pape</i> appelé à la Direction de l'Industrie à Mons le 15 juillet 1871.</p>	<p><i>Charles</i> appelé à la Direction de l'Industrie à Mons le 15 juillet 1871.</p>
<p><i>H. Wastier</i> appelé à la Direction de l'Industrie à Mons le 15 juillet 1871.</p>	<p><i>David Bond</i> appelé à la Direction de l'Industrie à Mons le 15 juillet 1871.</p>
<p><i>Vincent van Gogh</i> appelé à la Direction de l'Industrie à Mons le 15 juillet 1871.</p>	

Akte van aanstelling waarin Vincent met ingang van 1 februari 1879 voor zes maanden in dienst wordt genomen als lekenprediker

LEKENPREDIKER IN WASMES

Vincent had ondertussen een ander plan bedacht. Hij wilde naar de Borinage, een arme mijnwerkersstreek in België, tegen de Franse grens. In een aardrijkskundeboek had hij al het een en ander gelezen over het zware en gevaarlijke werk van de mijnwerkers. Daar moest hij heen, vond Vincent. Ook zonder diploma kon hij de armen helpen. Vincent vond onderdak in Petit-

Wasmès, in het huis van een boer, Jean-Baptiste Denis. Denis' nakomelingen wisten te vertellen dat Vincent er hele avonden 'mannetjes' zat te schetsen. Hij tekende mijnwerkers, arbeiders en diverse leden van de familie Denis. Hele vellen schetste Vincent vol. 's Ochtends maakte mevrouw Denis de kachel er mee aan. In het plaatsje Wasmès vond Vincent zowaar een betaalde baan als lekenprediker. Hij hield

Bijbellezingen in achterkamertjes en in danszalen, gaf les aan kinderen en verpleegde de zieken. Het Comité van Evangelisatie in Wasmès preeks Vincents enorme toewijding. Hij gaf nota bene zelfs zijn eigen dekens en kleren aan de armen. Maar over 'de gave van het woord' beschikte de heer Van Gogh niet, vond het Comité. Na zes maanden werd zijn aanstelling daarom niet verlengd.

De cokesfabriek in Flénu met arbeiders

DE MARCASSEMIJN

Tijdens de bijna twee jaar dat Vincent in de Borinage woonde, bezocht hij de Marcasse, een van de oudste en gevaarlijkste mijnen van de omgeving. Regelmatig vielen er doden door explosies, overstromingen en instortingen. Uiteraard schreef Vincent een zeer uitgebreide brief aan Theo over zijn bezoek aan de Marcasse. De brief leest nog altijd als een mooie journalistieke reportage. Hij geeft een goed beeld van de keerzijde van al die

onstuimige ontwikkelingen in de 19de eeuw.

Net als de mijnwerkers liet Vincent zich in een 'soort mand of kooi' 700 meter naar beneden zakken, 'als een emmer in den put'. De mijn was zo diep dat het daglicht een ster aan de hemel leek, als hij naar boven keek. Diep onder de grond zag hij hoe de mijnwerkers, hun kinderen en ook oude paarden onder gruwelijke omstandigheden aan het werk waren. De mensen zagen er uitgemergd uit, vond Vincent. Verbleekt door de koorts, verweerd en vroegtijdig verouderd. De vrouwen vaal en verlept. Ook boven de grond, in de omgeving van de mijn, had alles iets treurigs. Er stonden armoedige mijnwerkerswoningen, omringd door een 'paar doode boomen, geheel zwart berookt, en dorenheggen, mestvaalten en aschhoopen, bergen onbruikbare steenkool &c.'

De Marcassemijn, ca. 1900

WERKLOOS IN CUESMES

Nu hij zijn baan kwijt was, wilde Vincent advies vragen aan een kennis van zijn vader in Brussel. In de zomer van 1879 belde hij laat op de avond bij hem aan. Een kleindochter van de kennis deed open en schrok zo van die magere vogelverschrikker in kapotte en ongewassen kleren dat ze flauwviel in de gang. Dat vertelde haar zus later in een interview. Hij was 'te vies om aan te pakken', herinnerde ze zich. Haar vader zette Vincent op een stoel in de warme keuken en gaf hem te eten. Daarna vroeg Vincent papier om als dank een paar tekeningen voor de meisjes te maken. Toen hij weer was vertrokken, namen ze de schetsen tussen duim en wijsvinger en gooiden ze in het brandende fornuis.

Bij de familie Denis in Petit-Wasmes kon Vincent niet blijven. Toch wilde hij de Borinage niet verlaten. Vlakbij, in Cuesmes, vond hij onderdak in het huisje van een andere evangelist. Het was zo klein dat hij zijn kamer met de kinderen moest delen. Omdat Vincent geen werk had, was hij afhankelijk van het geld dat zijn vader en Theo hem stuurden. Soms was hij wekenlang platzak. Hij las, tekende en ging af en toe naar zijn ouders in Etten. Die waren nu ten einde raad. Ze wilden Vincent tot zijn grote woede zelfs laten opnemen in een inrichting in het plaatsje Geel, in de buurt van Antwerpen. Theo bezocht hem in Cuesmes om eens een hartig woordje met hem te

Cokesfabriek in de Borinage, 1879 Van Gogh Museum, Amsterdam

Cokesfabriek in Flénu, een van de weinige aquarellen die Vincent in de Borinage maakte.

Het huisje in Cuesmes waar Vincent woonde, foto uit de jaren 1950

Mijnwerkers in de sneeuw, 1880
Kröller-Müller Museum, Otterlo

Over deze tekening schreef Vincent aan Theo: 'Ik heb een krabbeltje gemaakt van mijnwerkers, slepers en sleepsters die 's morgens in de sneeuw naar de mijn lopen over een pad langs een doornhaag, schaduw en die vaag waarneembaar in de schemering voorbijgaan. Op de achtergrond vervagen tegen de hemel de grote gebouwen van de kolenmijnen en de steenberg.'

Prent van *Het angelus* (naar Millet),
ca. 1873
Van Gogh Museum, Amsterdam

De tekening die Vincent maakte
van *Het angelus* (naar Millet), 1880
Kröller-Müller Museum, Otterlo

Vincent oefende het tekenen
door het natekenen van prenten
die Theo hem opstuurde.

spreken en hem te vragen hoelang hij nog van plan was op de zak van zijn familie te blijven teren. Het gesprek mondde uit in een stevige ruzie. Vincent was moe van alle mislukkingen, van de verwijten en alle goedbedoelde raad van zijn familieleden. Ze opperden dat hij misschien drukker, boekhouder of timmerman kon worden. Zijn 'zeer lieve zuster Anna' had hem zelfs aangeraden om als bakker te gaan werken.

KRABELS EN KRABELINGEN

Het duurde een jaar voor de broers weer contact met elkaar hadden. Toen Theo een nieuwe en betere baan kreeg bij Goupil in Parijs stuurde hij zijn broer 50 francs. Vincent accepteerde het, maar het duurde even voor hij zijn trots liet varen en zijn broer terugschreef om hem te bedanken. Daarna ging de correspondentie op de oude voet verder. Hij schreef Theo dat hij had besloten kunstenaar te worden, iets waartoe Theo hem had aangespoord. De brieven gingen steeds minder over de Bijbel en steeds vaker over de 'onhandige krabbelingen', die hij tot diep in de nacht maakte. Het fanatisme waarmee hij de dingen deed was onveranderd. Het was nu zaak 'goed te leren tekenen' en 'meester te worden van hetzij mijn potlood, hetzij mijn houtskool, hetzij mijn penseel'. Vincent bestudeerde anatomie en perspectief. Hij vroeg Theo zoveel mogelijk prenten op te sturen, zodat hij die kon natekenen. Tot zijn vreugde ging hij vooruit. 'Ik heb vrij lang krabbels gemaakt zonder veel vooruit te komen, maar de laatste tijd gaat het, dunkt me, beter en ik heb goede hoop dat het nog beter zal gaan.' Vincent was 27 jaar. Hij had geen tijd te verliezen.

Franse francs zoals Vincent ze
van Theo ontving.

